

Dünden Yarına Türkiye Radyoları

AHMET AKÇAKAYA

TRT Radyo Dairesi Başkanı
Müzik Dairesi Başkan V.

Radyonun mucidi olarak bilinen Marconi, 1902'de sesi, kablo ya da tel olmadan bir yerden başka bir yere ulaştırmanın yolunu keşfetmiştir. Bir iletişim aracı olarak başlangıçta denizcilikte kullanılmış, gemiden gemiye, denizden karaya ve karadan denize radyo dalgaları ile sinyal gönderilmiştir. İlk programlı radyo yayını ABD'de Kasım 1920'de başlamıştır. İlk sürekli radyo yayını ise 1922'de İngiltere'de BBC tarafından gerçekleştirilmiştir.

Radyo yayınları konusunda ilk hukuki düzenleme, amatör yayınların sayısının artışı ve askeri yayınlarla karışması nedeniyle 1912 yılında ABD'de yapılmıştır. Kanun, radyo vericilerinin Federal Hükümetin izniyle kurulabileceğini ve radyo vericilerini işletecek olanların da ruhsat almalarını hükme bağlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar olan dönemde radyo yayıncılığı ve haberciliği özellikle Avrupa kıtasında altın çağını yaşamış, savaş sahasından haber verme, olayları yorumlama ve özetleme gibi özellikleri ile geniş bir dinleyici kitlesine ulaşmıştır. Bu yıllarda radyo, en etkili biçimde Almanya'da Hitler tarafından kullanılmıştır. Radyoyu kullanarak iktidara gelen Hitler, daha sonra radyo aracılığı ile iktidarda kalma imkanlarını da artırmaya çalışmıştır.

1935 yılında FM bandının bulunması ve kullanılmaya başlanması ile parazitsiz ve kaliteli ses yayını imkânına kavuşmuştur. 1948 yılında ise radyolarda tüplerin yerini alacak transistörlerin üretilmesi, daha küçük boyutlu ve daha az enerji harcayan radyoların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Günümüzde de, karşılıklı iletişime izin veren doğası ve ucuzluğuyla dinleyici ve yayıncı açısından kolay ulaşılabilen bir araç oluşu, dinleyicilerin program ve haber üretim süreçlerine katılabileceği imkânlarla sahip olması, yerel fikirlerin, geleneklerin ve kimliklerin kendisini ifade etme imkânı bulması gibi nedenlerle radyo, önemli bir kitle iletişim mecrası

sı olarak yerini korumaktadır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) verilerine göre; radyo sayısı özellikle Afrika'da hala gazete ve televizyon sayısından fazla olmasıyla dikkati çekiyor. Hanelerin yaklaşık yüzde 90'ında radyo bulunan Afrika'da nüfusun büyük bir kısmının temel iletişim aracı olarak radyo ön planda yer alıyor. ABD'de haftalık olarak yetişkinlerin yüzde 90'ına erişim sağlanıyor. Avrupa'da ise insanların yüzde 47'si hala her gün radyo dinlediğini, gençlerin yüzde 30'u ise telefonlarından radyo dinlediklerini belirtiyor. Radyo dinleme ölçümleri yapmakta olan Nielsen'in açıkladığı verilere göre; ülkemizde her 10 kişiden 6'sı radyo dinliyor. Yine bu araştırma verilerine göre gençler, diğer yaş gruplarına göre daha çok online olarak radyo dinlerken 45 yaş üstü kitle ise genellikle klasik radyoyu kullanıyor.

Bu gerçekten hareketle günümüzde radyo yayıncılığı ve radyo programlarında içerik oluşturucular "Radyoyu Yeniden Düşünmek" ana teması doğrultusunda ciddi çalışmalar ve ar-ge faaliyetleri yürütmektedir. Amaç, insanlık var oldukça ona hizmet etmeyi sürdürecektir olan radyodan, daha etkili ve verimli bir şekilde yararlanmayı sağlamaktır. Ülkemizde kamu hizmeti yayıncılığının tek adresi olan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun da radyo yayıncılığına bakışı bu doğrultudadır. Gelenekten geleceğe yürürken, hep bir okul ve ekol olma özelliği taşımış ve kabul görmüş olan TRT radyoları, değişim ve dönüşüm süreçlerini, gelişme ve ilerleme kavramları ile eş zamanlı götürmektedir. Bu cümlenin içini doldurmak, kimi kanıtlarını sunmak anlamında şu tarihsel sürecin paylaşılması gerekiyor.

Anlamları ortak hale getirme süreci olarak tanımlayabileceğimiz iletişimin, mesafe ve sayı tanımaksızın değişik teknoloji ve yöntemleri devreye sokarak yapılan kısmına da kitle iletişimi diyebiliriz. Radyo, kitle iletişim tarihinin en önemli araçlarından biridir. 1900'lerin başına denk gelen radyoyla ilgili araştırma ve geliştirme çalışmaları kısa zamanda meyvelerini vermiş ve insanlıkla tanışmaya başlamıştır. Bu hızlı gelişimde iki büyük savaşın önemini özellikle vurgulamak gerekir. Çünkü Dünya Savaşları'nda halka haber vermek ve kamuoyu oluşturmak açısından radyolardan büyük ölçüde yararlanılmıştır. Radyo, 1920'lerde dünyanın birçok yerinde yaygınlaşarak yepyeni bir kitle iletişim aracı olmuş, kitlelerin ilgisini çekmiş ve en önemli haber ve bilgi aracı haline gelmiştir. Radyonun bu etkin ve yaygın gücü yeni ve görselliği de kapsayan televizyonun yaygınlaşmaya başladığı yıllara kadar sürmüştür.

Ülkemizde ilk radyo yayını, 6 Mayıs 1927 günü, İstanbul'da Büyük Postane'nin küçük bir odasında cılız bir ses olarak duyulmuştur. Ancak, bugün için cılız ve artık antikacılarda bile izine rastlanmayan teknoloji ile yapılan ilk radyo yayını, günümüzde sayıları bine yaklaşan kamusal ve özel radyonun temelini oluşturmuştur.

O gün, “Muhterem samiin” diye başlayan anons bugün “Sevgili dinleyicilere” dönüşürken, yayın teknolojileri ve içerikleri de elbette ki günün gereklerine ve imkânlarına göre değişmiş, dönüşmüştür. 1927 yılından günümüze ülkemiz radyoculuğu her geçen gün büyük değişim ve gelişim göstermiştir. Yaşanan sıkıntılar ve karşılaşılan sorunların kimi bilimin yol göstericiliğinde ve teknolojinin imkânlarıyla aşılrken kimi de deneme yanılma yoluyla çözülmüştür.

Programların tür ve içeriği zamanın ruhuna ve dinleyicilerin ihtiyaçlarına göre çeşitlenmiş. Milli kültür unsurlarımız insanımızla buluşturulmuştur. Mesut Cemil Bey’in önce İstanbul’da kurup, 1938 yılında Ankara Radyosuna taşıdığı kadrosu, Türk Müziğinin kurumsallaşması ve yaygınlaşmasına büyük katkı sunmuştur. Bu sayede Türk halkı, Hacı Arif Bey’i, Şevki Bey’i, Dede Efendi’yi, Zekai Dede’yi öğrendi. Muzaffer Sarısözen’in öncülüğünde ve koordinasyonunda Memleketimizin türküleştirmiş sesi, Yurttan Sesler Topluluğu kurulmuştur. Bu sayede çocuklara, gençlere, kadınlara dönük söz programları hedef kitleye ulaştırılmıştır.

Radyo, toplumsal yapının bir parçasıdır. Tarihi süreç içerisinde bu yapı değişimlerden etkilenerek toplumsal unsurları, önemli bir kitle iletişim aracı olarak etkilemiştir. Bu yönüyle bakıldığında ülkemiz radyoculuğunun ikinci büyük değişim ve atılım süreci 1961 Anayasası’yla olmuştur. Bu Anayasası’nın hükümleri gereğince çıkarılan 359 sayılı özel yasayla; 1 Mayıs 1964’te, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), devlet adına radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmek amacıyla, özerk tüzel bir kişiliğine sahip olarak kuruldu. 1972’deki anayasa değişiklikleri ile Kurum “tarafsız” bir kamu iktisadi kuruluş olarak tanımlandı. 1984 yılında Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu yeniden düzenlendi. Uydu yayınlarının başlamasıyla 1986’dan sonra, Türkiye’ye yönelik yayın yapan özel radyo ve televizyonların ortaya çıkması, bu alanda yeni bir düzenleme yapılmasını zaruri hale getirdi. Bu kapsamda, Anayasanın 133. maddesinin 1993’te değiştirilmesiyle özel radyo ve televizyon yayınları serbest bırakılırken, TRT’nin özerkliği yeniden tesis edildi. TRT bugün, tarafsızlığı Anayasada hükme bağlanan, radyo ve televizyon ile tüm medya araçlarından yayın yapan “kamu hizmeti yayıncısı” olarak hizmet vermektedir. Kamu yayıncılığı sorumluluğu ile hareket eden TRT; ülkemizin kültür, sanat ve eğitimine önemli destek sağlarken, anında ve güvenilir haberciliğin adresi olarak, farklı dillerde yaptığı uluslararası yayınlarıyla da Türkiye’nin gücünü, sesini tüm dünyaya duyurmaktadır.

Türkiye’de radyo yayıncılığı, dünyanın gelişmiş birçok ülkesiyle paralel denebilecek bir zamanda 6 Mayıs 1927’de başladı. Genç Cumhuriyetimiz yaşamakta olduğu ekonomik olumsuzluklara rağmen dünyanın bir anda ilgisini toplayan bu yeni teknolojiyi hayata geçirmeyi başardı. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu’nun

kuruluşuna kadar önce, Türk Telsiz Telefon A.Ş.'ye (TTTAŞ) bağlı olarak yayın yapan radyo, 8 Eylül 1936 tarihinde PTT'ye devredildi. Bu süre içerisinde, 6 Mayıs 1927'de yayına başlayan İstanbul Radyosu'nun ardından 1928 yılında Ankara Radyosu ilk yayınlarını yaptı. PTT'ye devredildikten sonra vericisi güçlendirilen Ankara Radyosu, 28 Ekim 1938'de resmen işletmeye açıldı. Ekim 1938'de yayınlarına ara veren İstanbul Radyosu, 19 Kasım 1949'da yayın hayatına geri döndü. İkinci Dünya Savaşı ile birlikte radyolar yeni kurulan Matbuat Umum Müdürlüğü'ne bağlandı.

Sesin büyüsunü, sözün gücüne katıp insanların gönül evlerine konuk ettiği Radyo; her gecen gün bireysel ve toplumsal bir ihtiyaç olmayı sürdürdü. Çünkü faydalı bir araç, hayırlı bir misafir, sadık bir dost olma özelliği radyoya olan talebi artırdı. Bu talep dikkate alındı ve 1960'dan sonra çıkarılan bir kararnameyle sekiz ilde İl Radyoları kuruldu. Bunlar; İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Antalya, Gaziantep, Kars ve Van'da kurulan il radyolarıdır. Türkiye'de radyo yayıncılığı tarihine bakıldığında yerleşmenin il radyolarıyla birlikte başladığı görülmektedir. İl radyoları, daha sonra kurulan bölge radyolarının da çekirdeğini oluşturacaktır.

TRT, 1964'teki kuruluşundan itibaren radyonun yayın süresini artırmak için imkânları ölçüsünde gayret göstermiştir. Daha sonraki dönemde radyo yayıncılığının profesyonel düzeyde yapılması ve daha geniş kitlelere ulaştırılması amacıyla küçük güçte vericilere sahip il radyolarının yerine, güçlü verici donanımına sahip bölge radyolarının kurulmasına karar verilmiştir. Ankara, İstanbul ve İzmir radyolarının yanında Antalya, Çukurova (Mersin), GAP Diyarbakır, Erzurum ve Trabzon Bölge Radyoları bugün de bölgesel yayın ve yapımlarını sürdürmektedir. Bölge radyolarının amacı; hitap ettiği bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini dikkate alarak, canlı, dinamik, bölgenin ihtiyaç ve özelliklerine uygun, dinleyicinin yoğun katılımının sağlanacağı müzik ağırlıklı yayın yapmak ve bölge haberlerine yer vermektir. Bölge radyoları bu amaç doğrultusunda, kırsal nüfusun daha yoğun olduğu dönemde, yaptığı programlarla okulu olmayan kasaba ve köyler için bir yaygın eğitim kurumu olmuştur. Köy ve ziraat programlarıyla köylüyü ve çiftçiyi, bilgiye erişimin en zor olduğu dönemde eğitmiş ve bilgilendirmiştir. Bilim, sağlık, hukuk gibi konuları işleyerek kitlelere faydalı bilgiler ulaştırmış, kültür-sanat programlarıyla kırsal kesimde yaşayan kitleyi, tiyatro, güzel sanatlar ve şehir merkezlerinde gerçekleşen sanatsal etkinliklerle tanıştırmıştır.

Bu dönemler için radyo, hayatın içinde değil doğrudan hayatın kendisi diyebiliriz. Çünkü dinleyiciler çoğu zaman işini gücünü radyoya göre düzenlemeye başlamıştır. Sözelimi; sabah "Köye Haberler" dinlenip ardından hava durumu öğrenildikten sonra tarlaya, bağa, bahçeye gidilmeye başlanmıştır. Ya da, gidilmemeye!..

Çünkü hava yağışlı haberi verilmişse gün ona göre planlanmaya başlanmıştır. Geleneksel tarım yöntem ve uygulamalarından “Günaydın”, “Ocak Başı”, “Tarla Dönüşü” gibi hedef kitlesi çiftçiler olan programlar sayesinde, alternatif ve iyi tarım uygulamalarına geçiş olmuştur. “Radyoda Ajans Dinlemek” köy kahvelerinin ve odalarının en itibarlı zamanı olmuştur yıllarca. İlk ismi “Temsil Sanatı” sonra “Radyofonik Temsil”, daha sonra “Mikrofonda Tiyatro” olan bugünkü adıyla “Arkası Yarın”, “Radyo Tiyatrosu”, “Bir Roman Bir Hikâye” gibi dramalar, o sihirli kutunun başında saatlerce oturup beklemeye alıştırmıştır dinleyiciyi. Burada şu bilgiyi de vermemiz gerekir; TRT Radyoları olarak bu kadim programlarımızı bugün de sürdürüyoruz ve dinleyicilerin hala beğenisini kazanıyor. 1927’den günümüze Türk radyoculuğunun gelişmesinde, sevilmesinde önemli katkıları olan isimler de tabiri yerinde ise, aileden biri olarak görülmüştür yıllar yılı. Sözgelimi; “Alo alo, muhterem samiin (dinleyici)... Burası İstanbul Telsiz Telefonu... 1200 metre tûl-u mevç (dalga uzunluğu), 250 kilosikl... Bugünkü neşriyatımıza (yayınımıza) başlıyoruz” şeklindeki anonsuyla Eşref Şefik, Rıza Uluçam’ın hazırlayıp kızı Nevin Uluçam’ın sunduğu “Ziraat Takvimi Saati”, Falih Rifki Atay’ın hazırladığı “Güzel Türkçemiz”, Ahmet Muhip Dıranas’ın “Şiir Saati”, Hikmet Münir tarafından hazırlanan “Meslekler Konuşuyor”, Nurettin Artam’la yıllar boyu anılan “Radyo Gazetesi”, Ahmet Şükrü Esmer’in “Dış Politika Hadiseleri”, “Yuki” ile Orhan Boran..... Türkiye’de ve dünyada haber okuyan ilk kadın spiker Emel Gazimihal, folklorumuzun unutulmaz isimleri Sadi Yaver Ataman, kadın programlarının yaratıcıları Filiz Ercan ve Günseli Akol, çocukların radyo dostu Radyo Çocuk Kulübü, Arkası Yarın ve Radyo Tiyatrolarına can veren efektörler Tahsin Temren, Korkmaz Çakar... Ve adını sayamadığımız pek çok yapımcı, spiker ve teknik yönetmen...

1974 yılında, toplumun ilgi, istek ve ihtiyaçları da gözetilerek TRT-1, TRT-2 ve TRT-3 radyo kanalları oluşturuldu. Bu uygulama ile ülkemizde “Tematik Radyo” yayıncılığının da temelleri atılmış oldu. Bugün itibarı ile Kurumumuz Radyo Dairesi Başkanlığı’na bağlı beş ulusal (Radyo-1, Radyo-2 (TRT FM), Radyo-3, TRT Nağme ve TRT Türkü) ve beş bölgesel (Antalya, Çukurova, GAP Diyarbakır, Erzurum ve Trabzon) radyo kanalı bulunmaktadır. Bu radyo kanallarına ilaveten, TRT Radyo Haber (TRT Haber TV kanalı ile ortak yayında), TRT Kürdi Radyo, TRT Arapça Radyo, TRT World Radyo kanalları ile Yurt Dışı Yayınları Dairesi Başkanlığı’na bağlı faaliyet gösteren Türkiye’nin Sesi (TSR) ve Memleketim FM radyo kanalları bulunmaktadır. Bütün bu radyoların kanal kimliklerine ve program içeriklerine bakıldığında kamu hizmeti yayıncılığı ilkesi çerçevesinde, bir radyodan beklenen her ihtiyaca cevap veren bir yapıda oldukları görülmektedir.

TRT Radyo Dairesi Başkanlığı'na Bağlı Radyolar:

RADYO-1: Radyo-1 yayınlarının amacı, Türkiye genelinde çeşitli yaş, meslek, eğitim ve kültür seviyesindeki dinleyicilere bilgi ve haber vermek; kalkınmaya, milli bütünleşmeye kültürel gelişim ve eğitime yardımcı olmaktır. Radyo-1 yayınları; eğitim, kültür, drama, müzik, müzik- eğlence, haberler ile haber ve spor programlarından oluşur. Kanal, kimliğine uygun diğer radyolar içinde en çok dinlenen ve en geniş kitleye ulaşan radyo durumundadır.

RADYO-2 (TRT FM): Radyo-2 (TRT FM) yayınlarının amacı, Türk Pop Müziği'nin yanı sıra Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği'nin popüler örneklerine yer vererek, dinleyicinin müzik zevki ve kültürünün gelişmesine yardımcı olmak, haberler ile dinleyiciyi ülkemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeler ve olaylar hakkında bilgilendirmektir. Radyo-2 (TRT-FM) yayınları müzik ağırlıklı olarak gerçekleştirilir. Spot başlıklar halinde kısa haberlere, canlı kuşak programlarının müzik akışı içinde eğitim ve kültürümüze katkıda bulunabilecek söz unsurlarına da yer verilir. Yayınlar dinamik, sıcak ve tempolu bir sunuş içinde sürdürülür. Ülkemizin en çok dinlenen radyosu konumundadır.

RADYO-3: Radyo-3 yayınlarının amacı, Klasik Batı Müziği (Çok Sesli Sanat Müziği) Rock ve Pop, Caz, Dünya Müziği programları ile dinleyicinin müzik zevk ve kültürünün gelişmesine yardımcı olmaktır. Radyo-3 yayınları, müzik ağırlıklı olarak gerçekleştirilir. Yayınlarda haberlere de yer verilir. Kanal kimliğine uygun başka radyo bulunmadığından ölçüm dışıdır.

TRT NAĞME: TRT Nağme yayınlarının amacı, Türk Sanat Müziği programları ve seçkin örnekleri ile dinleyicinin, müzik zevk ve kültürünün yükseltilmesine, yayın ve programlara olan ilgilerinin canlı tutulmasına, Türk Müziği'nin gelecek kuşaklara sevdirilmesine ve dünyaya tanıtılmasına, bu vesile ile dil ve kültür birliğinin pekiştirilmesine yardımcı olmaktır. TRT Nağme yayınları, müzik ağırlıklı olarak gerçekleştirilir, yayınlarda haberlere de yer verilir. Yayınlarını ağırlıklı olarak kurum sanatçıları ve alan uzmanlarının katılımıyla gerçekleştirmektedir. Benzer içerik üreten radyo olmadığı için ölçüm dışıdır.

TRT TÜRKÜ: TRT Türkü yayınlarının amacı, Türk Halk Müziği programları ile dinleyicinin, müzik zevk ve kültürünün yükseltilmesine, yayın ve programlara olan ilgilerinin canlı tutulmasına, gelecek kuşaklara sevdirilmesine ve dünyaya açılmasına, dil ve kültür birliğinin pekiştirilmesine yardımcı olmaktır. TRT Türkü yayınları, Kurumumuz THM ses ve saz sanatçılarının, alan uzmanlarının katılımıyla müzik ağırlıklı olarak gerçekleştirilir ve yayınlarda haberlere de yer verilir. Benzer içerik üreten radyo kanalı bulunmadığından ölçüm dışıdır.

BÖLGE RADYOLARI: Antalya, Çukurova, GAP Diyarbakır, Erzurum ve Trabzon Bölge Radyoları her gün 10.05 - 13.00 saatleri arasında yayın alanlarına yönelik bölgesel yayın yapmaktadır. Günün diğer zaman dilimlerinde ise Radyo-1 kanalıyla ortak yayın gerçekleştirmektedir. Adı geçen radyolar kendi sorumluluk alanlarının tamamına ulaşmaktadır.

Kurumumuzun diğer radyo kanallarına dair de şu bilgileri paylaşmakta bütünsellik açısından yarar görülmektedir.

TRT RADYO HABER: TRT Radyo Haber yayınlarının amacı, Türkiye genelinde çeşitli yaş, meslek, eğitim ve kültür seviyesindeki dinleyicileri doğru ve tarafsız haberlerle bilgilendirmek ve gelişen olaylardan haberdar etmektir. TRT Radyo Haber kanalı yayınlarını, TRT Haber TV kanalıyla ortak sürdürmektedir.

Türkiye'nin Sesi Radyosu TSR: Yapım ve yayınları, Dış Yayınları Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen Türkiye'nin Sesi Radyosu, yurt dışında yaşayan Türklerin; Türkiye ve Türk kültürü ile bağlarının devamını sağlamalarına, eğitim ve kültür düzeylerini yükseltmelerine, dil, din, örf ve âdetlerini, birlik ve beraberliklerini muhafaza etmelerine, çeşitli konulardaki problemlerinin çözümüne ışık tutarak, Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerini sürdürmelerine yardımcı olmaktadır. Türkçe yapılan yayınların yanında, 36 farklı dil ve lehçede radyo yayını yaparken 41 dil, lehçe ve alfabede de Web yayını yapılmaktadır.

TRT MEMLEKETİM FM: Yapım ve yayınları Dış Yayınları Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen kanal, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın özellikle de gençlerin radyoya ilgi duymalarını sağlamak, Türk müziği ve kültürüyle irtibatlarını canlı tutmak amacıyla yayın yapmaktadır. Memleketim FM'de popüler müziğin yayında Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği'nin seçkin örneklerine, kısa güncel bilgilere ve haber başlıklarına da yer verilmektedir.

TRT RADYO KÜRDİ: TRT Radyo Kürdi kanalının amacı, Kürtçe konuşan her yaş, meslek, eğitim ve kültür seviyesindeki dinleyiciyi bilgilendirmek, birlik ve beraberlik duygularının pekiştirilmesine dönük yayınlar yapmak, milli kültür çerçevesinde örf ve adetlere, gündelik yaşama, kültür ve sanata yer vermektir.

TRT RADYO WORLD: TRT Radyo WORLD kanalı, insan hayatını ve insani kaygıları her şeyin üzerinde tutarak olayların sadece öznel tarafına değil, aynı zamanda sonuçlarına da dikkat çekerek küresel vicdanı teşvik etmeyi amaçlar. Dünya'ya, tamamen İngilizce olarak yayın yapan haber kanalı TRT WORLD ile ortak yayın gerçekleştiren radyo; dinleyiciye diğer insanları anlamaları, bilgi dağarcıklarını genişletmeleri, sahiplenmeleri, sorgulamaları ve yaşadıkları dünyanın bir parçası

olmaları için sadece bir gözlemci değil aynı zamanda bir katalizör olma fırsatı sunulan programlardan oluşur.

TRT ARAPÇA RADYO: Dış Yayınlar Dairesi Başkanlığı'nın Arapça yayınları ve TRT ARAPÇA Televizyon kanalıyla ortak yayın yapan radyonun amacı, "Haber-Kültür Kanalı" kimliği ile ülkemizin siyasi tezlerini savunmak ve bu yönde ülkemizin tarihini, iç ve dış politikalarını, ekonomik gelişmelerini, kamuoyu oluşturulmasına katkı sağlayan yayıncılık anlayışıyla hazırlanacak aktüel programlarla dinleyiciye aktarmaktır.

Radyolarımızın hizmet birimlerinin bulunduğu, Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Çukurova (Mersin), GAP Diyarbakır, Erzurum, Trabzon illerimizde Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği ve Çok Sesli Müzik alanında oluşturduğumuz çocuk ve gençlik korolarımızla önemli bir kültür hizmetini de vermekteyiz. Ayrıca her radyomuz, lise ve üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğrencilerimize staj imkânı sunarak bu alanda da gençlerimize fırsatlar sunmaktadır. Radyolarımıza bağlı saz ve ses sanatçıları, bir yandan kendi radyolarımıza üretim yaparken bir yandan da yurt içi ve yurt dışında ülke müziğimizin en güzel örneklerini insanlarla buluşturmaktadır. Bunlara ilaveten TRT Kurumu olarak, ülkemiz radyo yayıncılığı açısından tarihi öneme sahip olan 6 Mayıs gününü de içine alan Mayıs ayının ilk haftasında, ilki 2009 yılında olmak üzere, her yıl yurdumuzun değişik bir ilinde "Radyo Günleri" etkinlikleri düzenlenmektedir. Uluslararası katılımla gerçekleştirilen etkinlikler dizisi, ülkemizin tanıtımına katkıda bulunmanın yanı sıra radyonun önemini vurgulanması, yayıncı - dinleyici buluşmasının sağlanması, genç iletişimcilerin usta radyo yayıncılarıyla bir araya gelerek mesleğin temel dinamiklerini öğrenmeleri açısından büyük önem taşımaktadır.

Kamu hizmeti yayıncılığı, ülkeden ülkeye farklılıklar gösterse de, bu yayıncılık anlayışının BBC'nin ilk Genel Müdürü John Reith tarafından ilk kez ortaya konulan ilkeler ve esaslar doğrultusunda şekillendiği söylenebilir. Kamu hizmeti yayıncılığı; ülkenin geneline ve vatandaşların bütününe yönelik, kamu tarafından finanse edilen ve denetlenen, halkın eğitimi, bilgilendirilmesi, olaylardan haberdar edilmesi, bilinçlendirilmesi, eğlenmesi ve hoşça vakit geçirmesini kendisine ilke edinen, özerk, tarafsız, kamu tüzel kişiliği bulunan bir yayıncılık anlayışını ifade etmektedir. Kamu Hizmeti Yayıncılığının genel ve özel amaçlarını da; "Kamunun haber alma, kültür, eğitim ve eğlence ihtiyaçlarını karşılama" şeklinde özetleyebiliriz. Bu genel tanım ve amaçlar doğrultusunda kamu hizmeti yayıncılığının temel işlevlerini "haber verme, eğitim, bilgilendirme, eğlendirme" başlıkları altında toplamak mümkündür. Ülkemizde kamu hizmeti yayıncılığının tek adresi TRT Kurumu'dur. Dünyada kamu hizmeti yayıncısı radyolar açısından TRT Radyoları, hem ulusal hem de uluslararası yayınlarıyla önemli bir yere sahiptir.

Araştırma sonuçlarına göre, özellikle TRT FM AB grubunda en çok dinlenen radyo olma özelliğini yıllardır sürdürmektedir. TRT Radyoları, dinleyicilerin en beğendiği ve dinlediği radyo konumundadır. TRT Radyoları, yıllardır toplumun hafızası olmuş, toplumu ortak değerlerde buluşturarak milli birliğimize ve bütünlüğümüze katkı sağlamıştır. Değerli geçmişinde olduğu gibi, bugün de yayınlarında “tarafsızlık ilkesi” çerçevesinde kadın, çocuk, genç ve engellilere öncelik vererek, toplum düzeni, aile yapısı ve ahlaki değerlerin korunmasına azami özen göstererek yayınlarını sürdürmektedir.

Türkiye’de özel radyo yayıncılığı 1990’lı yılların başına denk gelir. Hukuki statüye kavuşmaları 20 Nisan 1994 tarih ve 3984 sayılı kanunla gerçekleştirilmiştir.

Haber, fikir ve eğlence üreten ve bu ürettikleriyle toplumu etkileme gücü olan yayıncılık sektörü her geçen gün, yeni teknolojiler, hatta yeni iletişim mecralarının katılımı ile birlikte yeni bir oluşum içerisine girmiştir. Bu oluşumla birlikte adına “yeni medya düzeni” diyebileceğimiz bir gerçekle karşı karşıya olduğumuz görülmektedir. Öte yandan günümüzde sosyal ağ paylaşımı öylesine etkin bir hale ulaşmıştır ki neredeyse ülkelerin kaderlerini bile değiştirme noktasına gelmiştir. Algılar, olguları kuşatmakta, hayal perdesi gerçeğin önünü kapatmaktadır. Aynı durum radyolar için de geçerlidir.

“Dünyada radyoculuk nereye gidiyor?” sorusuna iki farklı açıdan şöyle cevap verilebilir: İçerik ve hedef kitle açısından “Tematik Radyoculuk”, teknoloji açısından da “Dijital Radyoculuk.”

3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun’un 3. maddesinde tematik kanal, “haber, belgesel, spor, müzik ve benzeri türlerde olmak üzere yalnızca belli bir konuda yayın yapan kanal” olarak tanımlanmıştır. Tematik kanallar dar bir konu ve belirli bir izleyici kitlesini hedef alan uzmanlaşmış yayıncılık yapılar, bu nedenle uzmanlaşmış radyo olarak da adlandırılmaktadırlar. Tematik radyo kanallarının ortaya çıkışında iki olgu belirleyici olmuştur:

- a. Teknoloji,
- b. Dinleyicinin isteklerindeki farklılaşma ve çeşitlenme

Teknolojideki gelişmeler ve daha düşük maliyetle çok sayıda kanalın ortaya çıkması tematik radyo kanallarının hem sayıca artmasına hem de çeşitlenmesine katkıda bulunmuştur.

Dijitalleşme süreci ise en genel haliyle, yeni medya iletişimindeki tüm ortamları birbirine bağlayan, veri iletişimini sağlayan ortamın ismi olarak tanımlanmaktadır. Dijital radyo yayıncılığı daha bireysel içerik sunmanın yanında dinleyicilerin

seçeneğini de artırmıştır. Bu yönüyle dijital radyoculuk, geleneksel radyo algısında da değişime sebep olmuştur. Radyo, bir aile iletişim aracı olmaktan çıkıp bireysel bir dinleyici aracı olmaya doğru ilerlemeye başlamıştır. Yapılan araştırmalar, teknolojinin içine doğmuş olan ve daha öncesine dair yaşanmışlığı bulunmayan ve Z kuşağı olarak adlandırılan kesimin radyo dinleme alışkanlığının dijital radyo mecraları olduğunu göstermektedir. 2017 yılında Sibel Ak ve arkadaşlarınca yapılan, “Üniversite Gençliğinin Radyo Dinleme Eğilimleri: Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma” başlıklı çalışmanın sonuçları şöyledir:

Mobil cep telefonu	% 57,9
Araba radyosu	% 22,5
Bilgisayar	% 11,1
Klasik radyo	% 5,2
Mp3\ Mp4 Çalar	% 3,3

Bu araştırma verileri de göstermektedir ki; Z kuşağı olarak adlandırılan genç nesil, radyoyu daha çok dijital mecralardan dinlemektedir. Bu kuşağın teknolojiyle olan ilişkisi neredeyse aile içi ilişkiden daha yoğun durumdadır. Z kuşağı nesli, evinin bulunduğu sokağı, mahalleyi tarif etmekte zorlanırken, sonu “com” la biten onlarca internet adresini bir çırpıda söyleyebilmektedir. Buradan hareketle klasik radyo dinleme alışkanlığının, Z kuşağında giderek düştüğünü söylemek mümkündür.

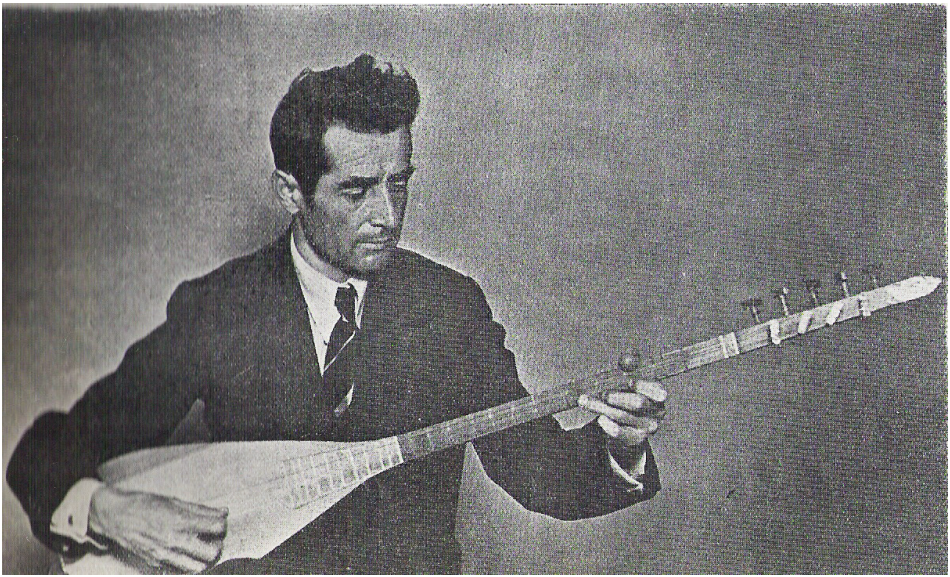
Dijital yayıncılık, bireyin zaman ve mekân ayrımı olmadan gelişmeleri ve içeriği takip etme fırsatları sunmaktadır. Bu yönüyle yakın gelecekte, internet ve bilgisayar teknolojilerinin etkili olduğu bir yayıncılık anlayışı hâkimiyetini hiss ettirecektir. Günümüzde bir ucunda kaynağın, diğer ucunda hedef kitlenin olduğu iletişim sürecinden etkileşimli iletişim kavramının yayıncılık anlayışını değiştirdiği görülmektedir. Hedef kitlenin, yerine göre içeriğe müdahale edebildiği bu yayın formatında, TRT Radyoları da teknolojinin imkânlarını en doğru ve en sağlıklı şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra, insanımızın geleneksel radyo dinleme alışkanlığına cevap veren analog sistem de verimli şekilde kullanılmaktadır.

Özetle; TRT radyoları içerik paylaşımını karasal vericiler, uydu sistemleri, dijital yayıncılık gibi teknolojinin bütün imkân ve mecralarını kullanarak bireylerin ihtiyaçları ve kamu hizmeti yayınlığının temel ilkeleri doğrultusunda tecrübesinden aldığı güç ve yarına ait heyecanıyla sürdürmektedir. Her türlü yeni medya yayıncılığının gereklerini, gelişen teknolojiyi günü gününe takip ederek yenilikleri en hızlı şekilde kendi sorumluluk alanlarına uygulamaktadır.

Yahya Kemal Beyatlı'nın "Kökü mazide olan atiyiz" tespitinden ilham alarak, Anayasa, yasalar ve Kurum mevzuatının yol göstericiliğinde medeniyetimizin değerlerini, kültürümüzün yapı taşlarını bütün radyo kanallarımızla tanıtmak, sevdirmek ve benimsetmek gibi amaçlarımızın yanında zamanın ruhunu yakalayıp ona uygun içerikler oluşturmak gibi görev ve sorumluluklarımızın olduğunu bilerek radyo kanal kimliklerini belirliyor ve program içeriklerini buna göre oluşturuyoruz. Bütün radyo kanallarımızın, kendi kanal kimliklerinde yayın politikası sürdüren radyolar içinde hep ilk sıralarda yer alıyor olması milletimizin gösterdiği teveccühün en güzel ve en değerli göstergesidir.

Yararlanılan Kaynaklar

- AVŞAR Zakir; Kamu Hizmeti Yayıncılığı, Uluslararası Yaklaşımlar ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu. 2005
- ULUTAŞ Selçuk; Radyonun Yapısal Dönüşüm Sürecinde Habercilik Anlayışı, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Anabilim Dalı, 2009
- ŞAHİN Mert; Türkiye'de Bölge Radyoculuğu Deneyimi: TRT Çukurova Radyosu Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Anabilim Dalı, 2018
- AK Sibel, YALIN Bahar, KAYA Semiha; Üniversite Gençliğinin Radyo Dinleme Eğilimleri: Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt 6, Sayı
- UÇAR Lalifer Balibeyoğlu; Türkiye'de Radyo Yayıncılığı, Radyovizyon Dergisi, Temmuz 2009 Sayısı.
- <https://www.nielsen.com/tr/tr/insights/article/2019/radio-increasing-effectiveness-37-million-people-listen-to-radio/>
- <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx>
- TRT; Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, 2018 Genel Yayın Planı.
- RTÜK; Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Sektör Raporu, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, (2014)

Muzaffer Sarısözen